

Навчальна дисципліна (ЄКТС)

- Лідерство у вищій освіті (6 ЄКТС)

Автори, викладачі

- Драч Ірина, директор, Інститут вищої освіти НАПН України, доктор педагогічних наук, професор
- Калашнікова Світлана, радник при дирекції, Інститут вищої освіти НАПН України, доктор педагогічних наук, професор
- Слюсаренко Олена, перший заступник директора, Інститут вищої освіти НАПН України, доктор педагогічних наук, головний науковий співробітник
- Оржель Олена, головний науковий співробітник відділу взаємодії університетів та суспільства, доктор наук з державного управління, доцент

Заклад вищої освіти

- Інститут вищої освіти Національної академії педагогічних наук України

Освітня програма

- Освітньо-наукова програма «Політика і лідерство у вищій освіті»

Мета навчальної дисципліни

Розвинути здатність здійснювати управлінську діяльність у закладах вищої освіти на засадах лідерства.

Зміст навчальної дисципліни (перелік основних тем)

1. Лідерство у вищій освіті: теоретичні основи (1 ЄКТС)
2. Дослідницьке лідерство (1 ЄКТС)
3. Університетська соціальна відповідальність у контексті університетського лідерства (1ЄКТС)
4. Управління якістю вищої освіти (1 ЄКТС)

Опис тематичних модулів

Модуль 1 (1 ЄКТС, 30 год) Назва Лідерство у вищій освіті: теоретичні основи		Автор Світлана Калашнікова
Результати навчання	<ul style="list-style-type: none"> – Виявляти та порівнювати різні підходи (моделі) до управління вищою освітою – Усвідомлювати можливості та специфіку застосування парадигми лідерства у контексті власного дослідження 	
Лекція-презентація (2 год.)	Лідерство як вищий еволюційний рівень управління	
Семинар (2 год.)	Модель розподіленого лідерства у вищій освіті	
Практичне заняття (2 год.) Тема – Актуальність проблеми лідерства у вищій освіті	Завдання <ul style="list-style-type: none"> – Ознайомитися з матеріалами (джерело 1). – Оцінити актуальність проблеми лідерства у вищій освіті у світлі специфіки власного дослідження 	
Самостійна робота (18 год.) Тема – Виміри лідерства у власному дослідженні	Завдання <ul style="list-style-type: none"> – Знайдіть для аналізу 1 наукову публікацію, корисну для вашого дослідження та дотичну до проблеми лідерства. – Прочитайте її та зробіть опис через призму критичного аналізу (назва, про що, що є важливим, з чим погоджуєтеся, з чим не погоджуєтеся, що візьмете для власного дослідження). 	
Проміжний контроль (залік) (4 год.)	<ul style="list-style-type: none"> – Консультація (2 год.) – Захист (презентація) (за результатами виконання завдання самостійної роботи (2 год.)) 	
Підсумковий контроль (2 год.)	– Захист (за навчальною дисципліною) (2 год. /модуль)	
Джерела	<ol style="list-style-type: none"> 1. Розвиток лідерського потенціалу сучасного університету: основи та інструменти https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2018/09/rozvitok_lidersk_potencialu_Universitets_Kalashnikova.S_2016_46c.pdf С. 5-14; 26-30; 33-37 2. Матеріали Проекту ELITE. https://ihed.org.ua/internationalization/proekt-osvita-dlya-liderstva-innovatsij-ta-rozvytku-talantiv-2013-2016-roky/ 3. Проект LDP. https://ihed.org.ua/internationalization/proekt-programa-rozvytku-liderskogo-potentsialu-universytetiv-ukrayiny-2016-2019-roky/ ; П. Кіллінгі. Програма розвитку лідерського потенціалу університетів України: Оцінка впливу. https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2019/11/LDP_Impact-Report_BC_ukr.pdf 4. Міжнародний науковий журнал «Університети і лідерство». https://ul-journal.org/index.php/journal/issue/archive 	

Модуль № 2 (1 ЄКТС, 30 год)		Автор
Назва Дослідницьке лідерство		Ірина Драч
Результати навчання	<ul style="list-style-type: none"> – Розуміти актуальність та сутність дослідницького лідерства в сучасному університеті – Знати особливості концепції Відкрита наука для забезпечення дослідницького лідерства – Вміти аналізувати можливості відкритої науки при проведенні власного дослідження 	
Лекція-презентація (2 год.)	Дослідницьке лідерство в сучасному університеті та відкрита наука	
Семинар (2 год.)	Аналіз Національного плану щодо відкритої науки	
Практичне (2 год.) Тема – Політика щодо відкритої науки в європейських університетах	Завдання <ul style="list-style-type: none"> – Обрати для аналізу 1 провідний європейський університет – На основі інформації, що розміщена на сайті університету, проаналізувати політику щодо відкритої науки Порівняти отримані результати аналізу	
Самостійна робота (18 год.) Тема – Використання можливостей відкритої науки при проведенні досліджень	Завдання <ul style="list-style-type: none"> – Здійснити аналіз рекомендацій UNESCO для PhD студентів щодо відкритої науки (джерело 5) та запропонувати шляхи використання можливостей відкритої науки при проведенні власного дослідження 	
Проміжний контроль (залік) (4 год.)	<ul style="list-style-type: none"> – Консультація (2 год.) – Захист (презентація) (за результатами виконання завдання самостійної роботи (2 год.) 	
Підсумковий контроль (2 год.)	– Захист (за навчальною дисципліною) (2 год. /модуль)	
Джерела	<ol style="list-style-type: none"> 1. Дослідницьке лідерство в університеті: навчальний посібник https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2018/09/Doslidnitske_liders_v_Universitets_Drach-Muromec-Chornoivan_2017_40c.pdf 40 с. 2. Open innovation, open science, open to the world – a vision for Europe. URL: http://publications.europa.eu/resource/cellar/3213b335-1cbc-11e6-ba9a-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_2 3. Розпорядження Кабінету міністрів України від 8 жовтня 2022 р. № 892-р «Про затвердження національного плану щодо відкритої науки. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/892-2022-%D1%80#Text 4. Pence H. Will Open Science Succeed in Higher Education? Journal of Educational Technology Systems 2023, Vol. 51(3) 261–270 https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/00472395231153957 5. Passport for Open Science. A practical guide for PhD students https://www.unesco.org/en/open-science/passport-open-science-practical-guide-phd-students 	

Модуль № 3 (1 ЄКТС, 30 год) Назва Університетська соціальна відповідальність у контексті університетського лідерства		Автор Олена Оржель
Результат и навчання	– Розуміти сутність університетської соціальної відповідальності (далі – УСВ), її зв'язок із університетським лідерством; знати витоки та ключові прояви УСВ – Вміти ідентифікувати форми прояву УСВ або виявляти її відсутність в установчих документах ЗВО, внутрішніх нормативних актах, освітніх програмах, дослідницьких проектах, інших проектах ЗВО – Розробляти пропозиції до програми (концепції) розвитку соціальної відповідальності університету	
Лекція-презентація (2 год.)	УСВ: сутність, витоки, суб'єкти, виміри та форми прояву	
Семінар (2 год.)	УСВ у сучасному освітологічному дискурсі: концептуальне наповнення, проблемне поле. Соціальна роль університетів під час війни та повоєнного відновлення	
Практичне (2 год.) Тема: Сутність, підходи та практичні реалізації УСВ	Завдання – З запропонованого викладачем списку джерел (№ 14-21) оберіть 2 університети. Проаналізуйте їх діяльність, пов'язану з УСВ, за параметрами: <ul style="list-style-type: none"> - відображення УСВ у місії, стратегії, освітніх програмах ЗВО; - відображення УСВ у внутрішніх нормативних актах ЗВО (статуті, кодексах, положеннях); - наявність підрозділу, посадової особи, співробітників, відповідальних за реалізацію та розвиток УСВ; - наявність ініціатив, заходів, спрямованих на реалізацію УСВ; - бенефіціари програм, ініціатив, заходів, спрямованих на реалізацію УСВ. – Опрацюйте джерела № 22-25. Оберіть практики університетської соціальної відповідальності, які варті запозичення українськими університетами.	
Самостійна робота (18 год.) Тема: Реалізація УСВ університетами України: пошук кращих практик	Розробіть пропозиції для програми (концепції) розвитку соціальної відповідальності для закладу освіти, який Ви представляєте або для конкретного вітчизняного університету. Обміняйтесь пропозиціями із Вашими колегами по аспірантурі, вислухайте їх думку, внесіть зміни, якщо потрібно; підготуйтеся захищати Вашу пропозицію під час заліку.	
Проміжний контроль (залік) (4 год.)	– Консультація (2 год.) – Захист (презентація) (за результатами виконання завдання самостійної роботи) (2 год.)	
Підсумковий контроль (2 год.)	– Захист (за навчальною дисципліною) (2 год. / модуль)	
Джерела	<ol style="list-style-type: none"> 1. Теоретичні основи реалізації соціальної відповідальності університетів: препринт (аналітичні матеріали). І. Власова, С. Калашнікова, О. Оржель, В. Рябенко, К. Трима, Л. Червона; за заг. ред. С. Калашнікової та О. Оржель. — Електронне видання. — Київ : Інститут вищої освіти НАПН України, 2021. — 161 с. https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2021/12/sots-vidp-univ_2021-161p.pdf 2. Principles and Guidelines to Strengthen the Social Dimension of Higher Education in the EHEA. Rome Ministerial Communique Annex II. http://ehea.info/Upload/Rome_Ministerial_Communique_Annex_II.pdf 3. Оржель О. Університетська соціальна відповідальність у контексті університетського лідерства : навчальний посібник. – Київ : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2017. – 40 с. 	

- https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2018/09/Sots_vidpovidalnist_v_Univ_liderstve_O.Orzel_2017-40p.pdf
4. Оржель О. University Social Mission in the Wartime under Knowledge Society. Міжнародний науковий журнал «Університети і лідерство», 13 (2022), с. 26-36.
DOI: <https://doi.org/10.31874/2520-6702-2022-13-26-36>
 5. Milton, S., Barakat, S. Higher education as the catalyst of recovery in conflict-affected societies. *Globalisation Societies and Education*. 14 (2016). С.403-421.
DOI: [10.1080/14767724.2015.1127749](https://doi.org/10.1080/14767724.2015.1127749)
 6. [Грішнова О.](#) Соціальна відповідальність університетів України: порівняльний аналіз та основні напрями розвитку / О. Грішнова, С. Бех // [Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка](#). - 2014. - Вип. 5. - С. 11-18. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Ekon_2014_5_4
 7. Іваницька О., Панченко А., Панченко Г. Соціальна відповідальність вищого навчального закладу України та основні умови її дотримання. Педагогічний процес: теорія і практика (Серія: Педагогіка). №4 (59), 2017. С. 40-44.
<https://core.ac.uk/download/pdf/146446578.pdf>
 8. Лункіна Т. І., Каратай Т. М. Основні напрями розвитку соціальної відповідальності у вищих навчальних закладах. Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія". Серія : Економіка. 2015, том 265, вип. 53. С. 100-105. [265-253-17.pdf \(chmnu.edu.ua\)](https://www.chmnu.edu.ua/ua/worksheets/265-253-17.pdf)
 9. Сментина Н.В., Хусаїнов Р.В. Соціальна відповідальність вищих навчальних закладів: концептуальний аналіз. Науковий вісник Херсонського державного університету. Випуск 9. Частина 2. 2014. С. 20-25. [58.pdf \(ej.kherson.ua\)](https://www.kherson.ua/ua/worksheets/58.pdf)
 10. Chen Sh.-H., Nasongkhla J., Donaldson Ana J. University Social Responsibility (USR): Identifying an Ethical Foundation within Higher Education Institutions. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*. October 2015, volume 14, issue 4. [Microsoft Word - 14416 \(tojet.net\)](#)
 11. Esfijani A., Hussain F., Chang E. University social responsibility ontology. *Engineering Intelligent Systems*, 2013, №4. P. 271-281. [\(PDF\) University Social Responsibility Ontology \(researchgate.net\)](#)
 12. Giuffré L., Ratto S. A New Paradigm in Higher Education: University Social Responsibility (USR). *Journal of Education & Human Development*. March 2014, volume 3, No. 1. P. 231-238. [Microsoft Word - 15.docx \(jehdnet.com\)](#)
 13. Gomez L. The Importance of University Social Responsibility in Hispanic America: A Responsible Trend in Developing Countries. *Critical Studies on Corporate Responsibility, Governance and Sustainability*. Emerald Group Publishing Limited, September, 2014. P. 241-268. [\(PDF\) The Importance of University Social Responsibility in Hispanic America: A Responsible Trend in Developing Countries \(researchgate.net\)](#) doi:10.1108/S2043-905920140000008013.
 14. University of Edinburgh Social Responsibility and Sustainability: <https://www.ed.ac.uk/sustainability>
 15. University of Manchester Social Responsibility: <https://www.manchester.ac.uk/discover/social-responsibility/>
 16. Universitat Autònoma de Barcelona: <https://www.uab.cat/rsu>
 17. National Autonomous University of Mexico: <http://english.unam.mx> (English), <https://www.unam.mx> (Spanish)
 18. Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана: <https://kneu.edu.ua>
 19. Львівський національний університет імені Івана Франка: <https://lnu.edu.ua>
 20. Сумський державний університет: <http://www.sumdu.edu.ua>

	21. Український католицький університет: https://ucu.edu.ua22. Enactus Ukraine: https://www.facebook.com/enactusukraine/?locale=uk_UA23. USR Network – University Social Responsibility Network: http://www.usrnetwork.org/about-usrn24. The Talloires Network of Engaged Universities. https://talloiresnetwork.tufts.edu/

Модуль № 4 (1 ЄКТС, 30 год) Назва Управління якістю вищої освіти		Автор Олена Слюсаренко
Результат и навчання	<ul style="list-style-type: none"> – Знати специфіку і роль провідних міжнародних і національних рейтингів закладів вищої освіти та їх вплив на розвиток університетського лідерства – Аналізувати рейтинги закладів вищої освіти та визначати їх особливості – Усвідомлювати можливості міжнародних рейтингів ЗВО у контексті власного дослідження 	
Лекція-презентація (2 год.)	Міжнародні рейтинги закладів вищої освіти як інструмент ідентифікації найвищого університетського потенціалу	
Семинар (2 год.)	Національні рейтинги закладів вищої освіти	
Практичне (2 год.) Тема – Національні університетські рейтинги	Завдання – Проаналізуйте рейтинги закладів вищої освіти «Топ – 200 Україна» та «Перспективу» (Польща) (джерела 2 і 7) – Виявіть слабкі та сильні сторони рейтингів – Порівняйте отримані результати і зробіть висновки	
Самостійна робота (18 год.) Тема – Лідерство і університетські рейтинги	Завдання – На підставі аналізу університетських рейтингів ARWU, THE, QS (загальні та предметні версії) здійснити добір провідних закладів вищої освіти у контексті власного дослідження.	
Проміжний контроль (залік) (4 год.)	<ul style="list-style-type: none"> – Консультація (2 год.) – Захист (презентація) (за результатами виконання завдання самостійної роботи (2 год.)) 	
Підсумковий контроль (2 год.)	– Захист (за навчальною дисципліною) (2 год. /модуль)	
Джерела	<ol style="list-style-type: none"> 1. Слюсаренко О. М. Розвиток найвищого університетського потенціалу в умовах глобалізації : монографія. К. : Пріоритети, 2015. 384 с. – С. 27-46. URL: http://lib.iitta.gov.ua/10225/1/2015_mon_Sluisarenko.pdf 2. Топ – 200 кращих університетів України. URL: http://www.euroosvita.net/reyt/. 3. About Academic Ranking of World Universities. URL: https://www.shanghairanking.com/methodology/arwu/2023 4. Times Higher Education World University Rankings. URL: https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/world-university-rankings-2024-methodology 5. QS World University Rankings. URL: https://www.topuniversities.com/qs-world-university-rankings/methodology 6. U-Multirank. URL: https://www.umultirank.org/about/methodology/indicators/. 7. Perspektywy University Ranking. URL: https://2023.ranking.perspektywy.org/article/methodology-academic-heis-ranking-2023. 	

Перелік видів діяльності:

- лекції – обговорення;
- семінари;
- практичні завдання;
- самостійна робота;
- індивідуальні консультації;
- кваліфікаційна робота з навчальної дисципліни – проект статті (підсумковий контроль).

Методи викладання та навчання

- навчальна дискусія;
- проблемно-пошуковий метод;
- демонстрація;
- інтерактивний метод.

Оцінювання результатів навчання – підсумковий контроль

Презентація та захист кваліфікаційної роботи з навчальної дисципліни, виконаної у формі Розділу першого дисертаційного дослідження

Бали

<i>Вид діяльності і</i>	<i>Бали (100)</i>
Лекції – обговорення, семінари (4 x 5)	20
Практичні заняття (4 x 3)	12
Самостійна робота (4 x 7)	28
Залік (очно) (4 x 5)	20
Захист	20

Політика доброчесності

При виявленні плагіату в письмових роботах / практичних завданнях / презентаціях аспірант втрачає бали за даний вид діяльності.

Відповідність результатів навчання компетентностям освітньої програми

Навчальна дисципліна «Політика і врядування у вищій освіті» як складова освітньо-наукової програми «Політика і лідерство у вищій освіті» спрямована на:

формування і розвиток програмної загальної компетентності *«Здат ність діяти на основі системного наукового світу огляду та загального культурного кругозору з дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності»* через формування таких програмних результатів навчання:

- Діяти на основі соціальної відповідальності та громадянської свідомості.
- Діяти на засадах толерантності та поваги до різноманітності та багатокультурності.

формування і розвиток програмної загальної компетентності *«Здат ність ініціювати, розробляти і інноваційні комплексні освітньо-наукові проекти та реалізувати їх на засадах лідерства та автономії»* через формування таких програмних результатів навчання:

- Ініціювати інноваційні комплексні дослідницькі та освітні проекти, складати проектні пропозиції для залучення фінансування від вітчизняних і міжнародних організацій, реалізовувати проекти на засадах лідерства та автономії.

формування і розвиток програмної загальної компетентності *«Здат ність застосовувати сучасні методи дослідження, методи та інструменти емпіричних і теоретичних досліджень у сфері освітніх, педагогічних наук, цифрових технологій, бази даних та інші електронні ресурси у науковій, проектній та освітній діяльності»* через формування таких програмних результатів навчання:

- Знати та розуміти основні концепції (теорії), підходи, закономірності, принципи політики, лідерства, врядування, управління та адміністрування у вищій освіті, моделі розвитку вищої освіти та застосовувати їх у науковій, проектній та освітній діяльності.
- Знати, використовувати та розвивати сучасні термінологію, методології, методи та інструменти емпіричних і теоретичних досліджень у сфері освітніх, педагогічних наук.
- Знати і розуміти міжнародні, європейські та національні стратегічні та нормативні документи та застосовувати їх у науковій, проектній та освітній діяльності у вищій освіті.
- Ідентифікувати комплексні наукові й практичні проблеми політики та врядування у вищій освіті та визначати підходи до їх вирішення.
- Проводити наукові та прикладні дослідження й обстеження у сфері вищої освіти, застосовуючи сучасні методології, методи та інструменти.

формування і розвиток програмної загальної компетентності *«Здат ність розв'язувати комплексні проблеми у сфері вищої освіти»* через формування таких програмних результатів навчання:

- Виявляти міждисциплінарні зв'язки у визначеній проблемі та використовувати відповідні підходи, методи і технології для її вирішення.

формування і розвиток програмної загальної компетентності *«Здат ність здійснювати управлінську діяльність у сфері вищої освіти на засадах лідерства»* через формування таких програмних результатів навчання:

- Знати та розуміти законодавчу базу та організаційну структуру системи вищої освіти на національному та інституційному рівнях.
- Діагностувати та аналізувати проблеми дослідницько-інноваційної, управлінської та адміністративної діяльності у сфері вищої освіти.
- Застосовувати у професійній діяльності сучасні методи, технології та інструменти врядування на засадах лідерства у сфері вищої освіти.
- Розробляти стратегічні документи з розвитку вищої освіти на національному, інституційному та локальному рівнях в умовах євроінтеграції.
- Забезпечувати розроблення, прийняття та запровадження управлінських рішень у сфері вищої освіти на засадах лідерства.